

126 (1974-1975) — Nr. 1

CULTUURRAAD
VOOR DE
NEDERLANDSECULTUURGEMEENSCHAP

ZITTING 1974- 1975

1 OKTOBER 1975

NOTA
WETENSCHAPSBELEID

ingediend door
de heer G. GEENS
Staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid

INHOUD

	blz.
Inleiding	3
Wetenschap en culturele ontwikkeling	3
Deelneming van de Nederlandse cultuurgemeen-	
schap aan de wetenschappelijke activiteiten	
1. Voorgeschiedenis	4
II. Huidige toestand	5
1. Methode.	5
2. Resultaten van de analyse	6
3. Besluit	10

INLEIDING

Wetenschap en culturele ontwikkeling

De wetenschap bekleedt een belangrijke plaats in de culturele ontplooiing. Zij speelt een essentiële rol in de ontwikkeling van iedere gemeenschap. Zij zorgt voor veelvuldige bindingen tussen de gemeenschappen en het geheel van onze moderne wereld.

In alle landen verkrijgt het wetenschapsbeleid sinds enkele jaren een meer globaal karakter, terwijl het tevens beantwoordt aan meer precieze en specifieke eisen dan voorheen.

1. Het globale karakter van dit beleid vloeit voort uit hetzelfde wetenschappelijk avontuur dat al onze tijdgenoten overal en op hetzelfde ogenblik hebben meegemaakt.

Een nieuwe wereld verrijst uit wetenschappelijke laboratoria en technologische verwezenlijkingen. Deze wereld wordt gekenmerkt door een verregaande interdependentie wat voor gevolg heeft dat geen enkel belangrijk probleem door één enkel land of door één afzonderlijke groep van landen opgelost kan worden. Verslagen als dat van de Club van Rome en — zij het in een minder profetische stijl — de werkzaamheden van de verschillende internationale organisaties hebben reeds aange-toond dat sommige van die problemen zoals bij voorbeeld energie of voeding een wereldwijde dimensie hebben.

Hiermee dient rekening te worden gehouden bij de organisatie van het wetenschappelijk onderzoek dat moet worden ondernomen of geïntensifieerd om tot de oplossing van deze problemen te komen. Wat bij voorbeeld de energieproblemen betreft, zal het nationaal onderzoekprogramma, dat door de regering onlangs werd vastgelegd, nauwe banden hebben met de onderzoeksgebieden die door de Europese Gemeenschap en het Internationaal Agentschap voor de Energie als prioritair werden erkend. Zo ook is van nu af aan een niet onbelangrijk deel van onze research afgestemd op de problemen van de Derde Wereld, die zowel door hun organisaties als door de Verenigde Naties als prioritair werden aange-wezen.

2. Maar terzelfdertijd wordt het wetenschapsbeleid meer *specifiek* want niet alleen een nieuwe wereld maar tevens een nieuwe mens en een nieuwe samenleving komen tot stand ingevolge de actie van de wetenschap en technologie. Iedere cultuurgemeenschap acht zich wezenlijk betrokken bij het streven om dit avontuur te beleven, doorheen haar eigen culturele tradities, om niets te verliezen van de beloften die een dergelijk proces inhoudt. Elke cultuur die zich afzij-

dig houdt van dit proces is onvermijdelijk gedoemd tot ondergang of verdwijning.

3. Europa in zijn geheel moet de draad terugvinden van zijn eigen wetenschappelijke en technische ontwikkeling. Wordt dit werelddeel, dat gedurende drie eeuwen in dit domein creatiever was dan de rest van de wereld, niet een te bescheiden nabootser van alles wat elders geschapen, beleefd, bedacht of verwezenlijkt wordt? De bronnen van onze creativiteit opnieuw aanboren moet onze gemeenschappelijke taak worden. Dit is een taak van elk volk van ons werelddeel. Onze verscheidenheid ligt inderdaad aan de basis van onze culturele rijkdom. De Europese beschaving zou nooit geweest zijn wat ze nu is, indien meer dan twintig volkeren niet gelijktijdig en afzonderlijk twintig verschillende versies van éénzelfde cultuur tot stand gebracht hadden.

4. Deze eenheid behouden in haar diversiteit, dit is het Europese probleem. Het Belgische probleem is, alle verhoudingen in acht genomen, hetzelfde. Elk van onze culturen moet zich inschakelen in de aan de gang zijnde mutaties en bijdragen tot het welslagen ervan door het aanbrengen van de eigen culturele rijkdom. De culturele inzet van de wetenschap is dus trouwens net als haar sociale inzet, van kapitaal belang. Vanuit een meer materieel standpunt gezien eisen de gewesten tevens een zelfstandiger deelneming aan de voortdurende schepping van productietechnieken. Die deelneming is voor het ogenblik bedreigd door de centralisatie van de staten en de snelle uitbreiding van de multinationale maatschappijen.

5. De tijd is dus voorbij waarin men het wetenschapsbeleid kon opvatten als een samenhangend geheel van opties die genomen worden aan de top van een klassieke staat. Het wetenschapsbeleid is door de evolutie zelf van onze tijd een ingewikkeld systeem geworden waar de beslissingen op talrijke niveaus getroffen worden. Op het hoogste, algemene niveau hebben we de internationale acties van onderzoek en ontwikkeling. Op het meer specifieke niveau hebben we de acties die beantwoorden aan het gewettigde streven van volkeren en van regionen om zelf rechtstreeks hun belangen die doelmatig kunnen behartigd worden, door decentralisatie in handen te nemen.

Op het niveau van het nationale gezag ligt de verantwoordelijkheid voor alles wat functioneel moet worden uitgevoerd in dit kader en ook de taak om de samenhang en de aanvulling te verzekeren van alles wat op andere vlakken dan op het nationale vlak verricht wordt, hetzij op het ruimste vlak, het Europese of het wereldvlak,

hetzij op het meest beperkte, namelijk het communautaire of gewestelijke.

DEELNEMING VAN DE NEDERLANDSE CULTUURGEMEENSCHAP AAN DE WETENSCHAPPELIJKE ACTIVITEITEN

1. Voorgeschiedenis

Het inzicht in de vitale betekenis die het wetenschappelijk onderzoek inneemt voor de economische vooruitgang en de algemene ontplooiing van een land, ging binnen de grenzen van ons eigen land vrij vlug gepaard met de vaststelling van de onevenwichtige deelneming van de Nederlandstaligen aan de nationale wetenschappelijke bedrijvigheid.

De geïnteresseerde Vlaamse publieke opinie was sinds geruime tijd op de hoogte van het feit dat een onevenredig klein deel van de overheidskredieten voor wetenschappelijk onderzoek naar Nederlandstalige onderzoekers ging. Een reeks studies en artikels hebben indertijd de omvang van de Vlaamse achterstand ter zake aan de kaak gesteld.

1. Een degelijke bron van inlichtingen vormde de studie die mevrouw DE GROODT, hoogleraar aan het Rijksuniversitair Centrum te Antwerpen, in 1967 publiceerde in het tijdschrift „Streven”. Zij had de procentuele verhouding berekend van het aandeel van Nederlandstalige onderzoekers in de verschillende fondsen voor fundamenteel onderzoek gedurende de periode van 1954 tot 1966; zij vond dat dit aandeel 28 à 38 procent bedroeg, hetzij ongeveer één derde, en dat dit aandeel in de loop van de hele beschouwde periode praktisch constant was gebleven. Het was duidelijk dat zich hier een probleem stelde dat de Vlaamse publieke opinie niet ongevoelig kon laten.

Vermits het in de eerste plaats universiteitsprofessoren waren die zich voor het probleem van de Vlaamse achterstand hebben geïnteresseerd, is het niet verwonderlijk dat zij hun aandacht voornamelijk, en zelfs uitsluitend, hebben gericht op de parallelle financiering van het fundamenteel onderzoek.

Dit is inderdaad de meest opvallende vorm van overheidsfinanciering van het wetenschappelijk onderzoek. Het is evenwel niet de enige, noch de belangrijkste. De parallelle financiering van het wetenschappelijk onderzoek vertegenwoordigt slechts een goede tien procent van de hele begroting voor wetenschapsbeleid, dit wil zeggen tien procent van alle gewone kredieten die de Belgische staat jaarlijks besteedt voor universitair onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.

2. De inventaris van het wetenschappelijk potentieel in België die sinds 1965 om de twee jaar door de diensten voor programmatie van het wetenschapsbeleid wordt opgemaakt, bood ons inmiddels de mogelijkheid heel wat meer te weten te komen over het geheel van het wetenschappelijk onderzoek.

Voornoemde inventaris heeft immers betrekking op alle wetenschappelijk onderzoek dat in België gebeurt, zowel in de industrie als aan de universiteiten, in de overheidssector zowel als in de particuliere ondernemingen. Hij bestrijkt alle centra, laboratoria en leerstoelen waar wetenschappelijk onderzoek wordt bedreven, en bevat gegevens voornamelijk over hun personeelsbezetting en financiële middelen alsook over de inhoud van de researchprogramma's.

Een studie op grond van de in 1967 beschikbare inventarissen bevestigde het algemene karakter van het gebrek aan evenwicht ten nadele van de Nederlandstaligen, dat zich niet beperkt tot de vier fondsen voor parallelle financiering. De Vlaamse achterstand werd teruggevonden in alle grote wetenschapsgebieden, maar voornamelijk in de natuurwetenschappen en exacte wetenschappen, en tevens in alle sectoren waar wetenschappelijk onderzoek wordt bedreven. Eén van de componenten van dit verschijnsel leek wel te zijn dat Franstalige instellingen met een gegeven hoeveelheid eigen middelen, erin slaagden meer externe financiering aan te trekken dan de Nederlandstalige.

Het is de verdienste geweest van mijn voorganger, wijlen minister Theo LEFEVRE, de eerste beslissende maatregelen te hebben genomen om die toestand te verhelpen.

Op grond van deze eerste bevindingen en studies gaf hij aan een commissie van vier eminente Vlaamse wetenschapsmensen de opdracht een rapport op te stellen dat, uitgaande van objectieve cijfergegevens, zou boren naar de diepere oorzaken van de achterstand en tevens de elementen voor een oplossing zou bieden.

Het rapport van deze „vier wijzen”, zoals zij indertijd door de pers werden genoemd, kwam tot de uiteindelijke conclusie dat het verschijnsel van de Vlaamse achterstand inzake wetenschappelijk onderzoek dient te worden gesitueerd in de hele moeizame sociale, economische en culturele ontwikkeling die Vlaanderen in het verleden heeft gekend. Hun centrale thesis luidde dat de ontwikkeling eerst van het fundamenteel, en dan van het toegepast wetenschappelijk onderzoek, pas werkelijk vruchtbaar en zinvol gebeurt aan het einde van een heel ontwikkelingsproces.

De elementen van deze ontwikkeling zijn de economische expansie in de vorm van industrialisatie, het onderwijsstelsel en de algemene culturele sfeer. Het feit dat deze elementen in Vlaanderen laat of onvoldedig tot ontwikkeling waren

gekomen, waren er de oorzaak van dat in Vlaanderen een bepaalde wetenschappelijke traditie nog onvoldoende gevestigd was. Nu is, volgens de termen van het rapport, elke echte wetenschappelijke ontwikkeling onmogelijk zonder deze wetenschappelijke traditie.

Naast de laattijdige en nog onvolmaakte industrialisatie van het Vlaamse land, de daarmee gepaard gaande trage sociale ontwikkeling, de gebrekkige doorstroming van Vlaamse jongeren doorheen het onderwijsstelsel, is er nog een factor die specifiek is voor het Vlaamse land, en waaraan de vier wijzen groot belang hechtten: het bestaan van een Franstalige sociale bovenlaag. Dit verschijnsel staat in verband met het feit dat vele ondernemingen in Vlaanderen, die academici tewerkstellen, in feite filialen zijn van Brusselse of Waalse firma's. Het leidinggevende academisch geschoold personeel van die ondernemingen was, en is dit nog steeds in zekere mate, Franssprekend. Die Franstalige minderheid bezet de hogere ambten en belet daardoor de facto voor de beste elementen van de lagere groepen de toegang tot die ambten. Tot daar het rapport van de „vier wijzen”.

II. Huidige toestand

Sinds het rapport van de „vier wijzen” is er reeds heel wat veranderd.

Zo hebben de verschillende regeringen die elkaar inmiddels hebben opgevolgd, werkelijke maatregelen getroffen om het bestaande gebrek aan evenwicht te herstellen.

Ik denk aan het zogenaamde inhaalplan-Lefèvre dat de verdeling van de kredieten voor het fundamenteel onderzoek door het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek en de geassocieerde fondsen, op basis van objectieve en evolutieve criteria, op zeer korte tijd een opmerkelijk meer evenwichtig uitzicht gaf.

Ik denk ook aan de wet van 27 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen, waardoor een financieringsstelsel werd ingevoerd dat een gelijke behandeling nastreeft van alle instellingen op grond van algemeen geldende, objectieve normen.

Van bij mijn ambtsaanvaarding als Staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid, heb ik mijn diensten de opdracht gegeven zo snel mogelijk, aan de hand van de jongste gegevens, een officieel rapport voor te bereiden betreffende de communautaire verdeling van het geheel der kredieten, van het hele horizontale budget voor wetenschappelijke activiteiten, dat alle overheidsuitgaven ter zake groepeerde.

Deze informatie, die voortaan elk jaar zal worden verstrekt, vormt immers de noodzakelijke basis van elke toekomstige actie om een betere verdeling tussen de gemeenschappen te bekomen van

de financiële middelen van het wetenschapsbeleid. Die basis is tevens onmisbaar voor het beleidsmatig begeleiden van de verdere ontwikkeling van de wetenschappelijke activiteiten in de cultuurgemeenschap.

Het is dus de eerste maal dat we over een dergelijke ontleding van het begrotingsprogramma voor wetenschapsbeleid beschikken.

Ik heb die gegevens onlangs in de kamercommissie medegedeeld ter gelegenheid van de bespreking van de begroting 1975 van de Diensten van de Eerste Minister. Het lijkt nuttig ze hier meer in detail te behandelen zodat de Cultuurraad er de nodige bedenkingen en besprekingen zou kunnen aan wijden.

Om een grotere nauwkeurigheid te waarborgen, wordt verwezen naar de oorspronkelijke begroting van 1974, en dit om de volgende redenen. Voor sommige kredieten is het niet zo moeilijk vooraf de communautaire bestemming te kennen, vermits ze uitsluitend bestemd zijn voor ééntalige instellingen die duidelijk gelokaliseerd zijn. Maar dit geldt niet voor de kredieten die uitgetrokken worden voor een complex geheel van activiteiten die pas in de loop van het jaar een duidelijke bestemming krijgen. Voor deze kredieten wordt de ontleding gemaakt, uitgave per uitgave, en waar het onderzoekwerk betreft, project per project. Het onderzoek werd doorgevoerd einde 1974, omdat het jaar op dat ogenblik zover gevorderd was dat de gedetailleerde toewijzing van de kredieten nagenoeg volledig gekend was. Waar dit echter nog niet het geval was, konden we toch met voldoende zekerheid de intenties vernemen van de financieringsorganen en van de departementen, door een ontleding van de dossiers die ter studie lagen. Aldus werd een grote graad van nauwkeurigheid bereikt. De ontleding voor 1975 kan op dit ogenblik nog niet geldig worden opgemaakt, maar ze zal elk jaar opnieuw worden hernomen.

1. Methode

Ik zou in de eerste plaats de methode willen schetsen die werd toegepast om de resultaten te bekomen die hierna zullen worden toegelicht.

a) Wanneer een instelling slechts *één werktal* heeft en al haar activiteiten in één taalgebied uitoefent, is de communautaire afbakening van de uitgaven of van de toelagen helemaal geen probleem.

b) In de *instellingen die tweetalig zijn* uit hoofde van hun nationale functie, zoals de wetenschappelijke instellingen van de Staat en de verenigingen voor industrieel onderzoek, gebruikt men de taal van het voornaamste diploma van de wetenschappelijke personeelsleden als indicator van de

verhouding waarin de twee gemeenschappen aan de activiteiten van de instelling deelnemen, Men kent de taal van het diploma van alle onderzoekers van de instellingen uit de overheidssector en uit de onderzoeksverenigingen die, omwille van het nationaal karakter van hun activiteiten, niet exclusief de taal van één taalgebied gebruiken.

c) Als taal van de wetenschappelijke personeelsleden van de particuliere ondernemingen neemt men de taal van het gebied waarin de onderneming gevestigd is, wanneer het gaat om het Franse of het Nederlandse taalgebied. Voor de ondernemingen die gevestigd zijn in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, kon de verdeling volgens cultuurgemeenschappen niet worden doorgevoerd en werden de cijfers geneutraliseerd. Dit is de voornaamste oorzaak van de — eigenlijk toch geringe — onzekerheidsmarge die in de evaluatie aanwezig is.

Vooraf moeten de 23 773 miljoen frank van de begroting voor wetenschapsbeleid 1974 verminderd worden met 1 812 miljoen frank. Dit bedrag dient om de onderzoekingen van de internationale organismen te financieren, die meestal in het buitenland worden uitgevoerd, en waarvoor wij bijdragen betalen. Men moet eveneens de 160 miljoen frank aftrekken waarmee de buitenlandse wetenschapslui die in België werken betaald worden.

Voor 20 949 miljoen frank van de resterende 21 801 miljoen frank kon de bestemming volgens de cultuurgemeenschappen worden geïdentificeerd.

Van de 853 miljoen frank waarvan de communautaire toewijzing onbekend is, gaat 533 miljoen frank naar in Brussel-Hoofdstad gevestigde bedrijven of instellingen, waarvan het taalgebruik niet is bekend, maar waarvan kan worden verondersteld dat de werktal hoofdzakelijk het Frans is.

Van de 320 miljoen frank kon de bestemming niet worden achterhaald, ofwel omdat het om onbelangrijke sommen gaat, ofwel omdat de identiteit van de voor het project verantwoordelijke persoon een onvoldoende aanduiding oplevert om de instelling te identificeren.

Indien ik deze verduidelijkingen verstrek, is het opdat men zich een idee zou kunnen vormen over de zorg voor het detail waarmee deze verdelingen werden gemaakt en om aan te tonen dat het hier niet gaat over forfaitaire of summierereamingen.

2. Resultaten van de analyse

a) Op het vlak van de verdeling tussen onze cultuurgemeenschappen kunnen we 10 907 miljoen

frank identificeren die gaan naar de Franse cultuurgemeenschap en 10 042 miljoen frank die gaan naar de Nederlandse cultuurgemeenschap. Bij de interpretatie van het verschil tussen deze twee getallen moet men rekening houden met de 533 miljoen frank die aan particuliere instellingen in Brussel-Hoofdstad werden toegekend en die niet konden worden geïdentificeerd. Indien we dit bedrag verdelen, in de veronderstelling dat 20 tot 40 procent van deze wetenschappelijke activiteiten in het Nederlands verlopen en 60 tot 80 procent in het Frans, dan situeert het totale aandeel van de Nederlandse cultuurgemeenschap zich tussen 10 148 miljoen frank en 10 255 miljoen frank, of tussen 47,2% en 47,7% van het totaal van de kredieten die onder de gemeenschappen werden verdeeld; het gedeelte van de Franse cultuurgemeenschap bevindt zich tussen 11 226 en 11 333 miljoen frank of tussen 52,3% en 52,8% van de totaliteit der kredieten. Deze cijfers en verhoudingen moeten echter van naderbij worden bekeken. Dat doe ik hierna voor elk der grote uitgavencategorieën.

b) Nemen we vooreerst de communautaire verdeling van de werkingskredieten der universitaire instellingen. In 1974 (oorspronkelijke begroting) ontvingen de Nederlandstalige universiteiten 5 322 en de Franstalige instellingen 6 084 miljoen frank. Dit onevenwicht wordt niet verklaard door het aantal Belgische studenten dat krachtens het koninklijk besluit van 4 augustus 1972 voor subsidiering in aanmerking komt.

In het academiejaar 1972-1973 behoorden de financierbare Belgische studenten inderdaad voor 51% tot de Nederlandse en voor 49% tot de Franse cultuurgemeenschap. De huidige verhoudingen moeten van dezelfde grootte-orde zijn.

Twee factoren verklaren het feit dat de Nederlandstalige universitaire instellingen op dit ogenblik minder kredieten ontvangen terwijl ze toch meer gesubsidieerde Belgische studenten hebben. De eerste factor heeft betrekking op het aantal buitenlandse studenten. In 1972-1973 vertegenwoordigden de buitenlandse studenten in de Nederlandstalige instellingen 2,19% van de totale studentenbevolking terwijl in de Franstalige instellingen dit percentage 10 bereikt: van de 77 590 studenten die het Rijk financiert bevonden er zich 34 762 Belgische en 1 702 buitenlandse in de Nederlandstalige instellingen terwijl deze cijfers in de Franstalige instellingen respectievelijk 33 367 en 7 759 bedroegen.

De tweede factor die het gebrek aan evenwicht verklaart is het feit dat de Nederlandstalige universitaire instellingen ten opzichte van de Franstalige, relatief minder studenten hebben in de duurste studierichtingen. Dit blijkt uit de hierna volgende tabel 1:

Tabel I

Procentuele verdeling van het aantal studenten over de verschillende studierichtingen

Klassering volgens de kosten (van de duurste naar de minst dure)	Studierichtingen	Nederlandstalige instellingen	Franstalige instellingen
1.	E. 2e cyclus landbouwwetenschappen	0,90	1,15
2.	D. 2e cyclus diergeneeskunde	0,90	0,86
3.	C. 2e cyclus geneeskunde, toegepaste wetenschappen, lichamelijke opleiding, farmacie	16,86	17,60
4.	B. wetenschappen en le cyclustoegepaste wetenschappen, landbouw, diergeneeskunde, lichamelijke opleiding, farmacie	32,27	34,61
5.	A. humane en sociale wetenschappen	49,07	45,78
TOTAAL		100,—	100,—

De enige uitzondering wordt gevormd door de studierichting D maar het betreft hier een zo klein aantal studenten dat de algemene tendens hierdoor niet wordt gewijzigd. Volgens deze tendens hebben de studenten van de Nederlandstalige instellingen proportioneel meer belangstelling voor de humane en sociale wetenschappen en minder voor de andere disciplines dan die van de Franstalige instellingen.

De invloed van de buitenlandse studenten (waarvan — zoals ik reeds zegde — de overgrote meerderheid zich in de Franstalige instellingen bevindt) werkt in dezelfde richting. Ongeveer de helft ervan doet inderdaad zijn studies in de duurere studierichtingen.

Dit zijn dus de twee factoren — aantallen buitenlandse studenten en keuze van de studierichting — die het op dit ogenblik vastgestelde gebrek aan evenwicht in de financiering van de Nederlandstalige en Franstalige universitaire instellingen grotendeels verklaren.

Er is echter ook een factor die in tegengestelde richting werkt. Het betreft de verhouding tussen het werkelijk studentenaantal en het aantal gefinancierde studenten (Zie tabel II).

Men weet dat er een verschil kan bestaan tussen deze twee aantallen, wegens het feit dat de wet van 27 juli 1971 gewaarborgde minima vaststelt inzake financierbare studenten, volgens de verschillende studierichtingen en voor de kleine instellingen, per onderafdeling daarvan.

Indien men de toestand vanuit dit gezichtspunt bekijkt, stelt men vast dat de zes *volledige* universiteiten een reëel aantal financierbare studenten

hebben dat gelijk is aan het aantal werkelijk gefinancierde studenten, uitgezonderd de VUB, waar het aantal gefinancierde studenten 142% van het aantal reëel financierbare studenten bereikt.

Voor alle *kleine* instellingen geeft de verhouding een ander beeld, namelijk 173% voor de Franstalige instellingen en 169% voor de Nederlandstalige. Voor de volledige universiteiten en de kleine instellingen samen geeft deze verhouding 114% voor de Nederlandstalige instellingen en 110% voor de Franstalige, wat neerkomt op een licht voordeel in de financiering voor de Nederlandstalige instellingen. Dit is essentieel toe te schrijven aan de toepassing van de gewaarborgde studentenminima voor de VUB, evenals voor de UIA en het LUC die zich nog in de aanloopperiode bevinden.

De tabel op de volgende bladzijde geeft de situatie in 1974 weer.

Welke besluiten kunnen we nu uit deze vaststellingen trekken?

Allereerst blijkt dat het aantal Nederlandstalige studenten in zijn geheel genomen gunstig evolueert. Deze evolutie is van het grootste belang voor de culturele en sociaal-economische ontwikkeling van de Nederlandstalige cultuurgemeenschap.

Anderzijds dient de keuze van de studies voor de Nederlandstalige studenten met aandacht te worden gevolgd. Is die keuze het gevolg van een bepaalde voorkeur eigen aan de psychologie van de Vlaamse bevolking en aan zijn culturele waarden, of betekent ze nog een zeker gebrek aan interesse voor de meer exacte disciplines?

Tabel II
Verhouding tussen het aantal gefinancierde studenten
en het aantal financierbare studenten

Instellingen	Nederlands- talige instellingen	Franstalige instellingen
KUL	1	—
RUG	1	—
VUB	1,42	—
RUCA	1,29	—
UFSIA	1,01	—
UIA	6,08	—
UFSAL	2,56	—
LUC	∞	—
UCL	—	1
ULB	—	1
ULg	—	1
UMs	—	2,58
FUSLO,	—	1,11
FAGEM	—	1,90
FAPOM	—	1,77
FUCAM	—	2,29
FUN	—	1,37
TOTAAL (volledige universiteiten + niet volledige instellingen	1,14	1,10
TOTAAL voor de niet-volledige instellingen	1,69	1,73

Het is mogelijk dat deze twee fenomenen samen optreden. Om dit te beoordelen zou men in ieder geval moeten beschikken over een brede waaier van gegevens en internationale vergelijkingen. Ik stel alles in het werk om die te verzamelen en ze u mede te delen van zodra een grondige analyse uitvoerbaar geworden zal zijn.
De afwijking tussen het effectief aantal studenten

en het aantal gefinancierde studenten wordt op dit ogenblik door de regering onderzocht voor alle instellingen van de twee taalgemeenschappen. In de mate dat ze voor bepaalde studierichtingen overeenkomt met een aanloopperiode spreekt het vanzelf dat deze afwijking steeds kleiner kan worden.

Tenslotte kan worden gezegd dat de invloed van de buitenlandse studenten op de financiering van de universitaire instellingen een belangrijk probleem vormt. België kan zeker niet afwijken van zijn tradities in verband met het onthaal van deze studenten, maar zij mogen noch voor het land in zijn geheel, noch voor elk van zijn gemeenschappen onverantwoorde financiële lasten meebrengen.

Dit is op dit ogenblik het geval voor studenten afkomstig uit bepaalde landen die eenzelfde graad van ontwikkeling hebben als België en die niettemin hier hun studies aanvatten. Het is ook het geval voor de Nederlandse cultuurgemeenschap die indirect de last helpt dragen voor een groot aantal buitenlandse studenten, ingeschreven in de Franstalige instellingen. Er moet voor deze problemen een rechtvaardige oplossing worden gevonden, en de regering stelt alles in het werk om deze oplossing te vinden.

c) Voor de verdelingsfondsen namelijk het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek, het I.I.K.W., het F.K.F.O., het F.W.G.O. en het I.W.O.N.L. is de toestand de volgende.

Deze fondsen hebben in 1974 1 141 miljoen frank aan de Nederlandse cultuurgemeenschap en 1052 miljoen frank aan de Franse cultuurgemeenschap toegekend. 156 miljoen frank waren niet opsplitsbaar per cultuurgemeenschap. Zo wij voor deze laatste kredieten die voor bedrijven uit het Brussels zijn bestemd, dezelfde veronderstellingen maken als voor het geheel van de begroting, dan verkrijgen wij voor de Nederlandse cultuurgemeenschap een vork van 1 172 tot 1 203 miljoen frank, hetzij 49,9 tot 51,2% van het totaal en voor de Franse cultuurgemeenschap een vork gaande van 1 145 tot 1 176 miljoen frank, of van 48,8 tot 50,1% van het totaal.

Deze globale cijfers vragen een verdere ontleding. Ik zal het in dit verband achtereenvolgens hebben over het N.F.W.O., de drie geassocieerde fondsen van het N.F.W.O., de beurzen van het I.W.O.N.L. en de onderzoekskredieten van het I.W.O.N.L.

1° In de loop van de laatste vijf jaren werden een paar beslissende maatregelen genomen om tot een betere verdeling van de onderzoekskredieten tussen de twee cultuurgemeenschappen te komen.

Aldus werd in de begroting voor het jaar 1970 in een inhaalplan voorzien voor de kredieten verleend door het Nationaal Fonds voor

Wetenschappelijk Onderzoek aan de Nederlandstalige onderzoekers en bursalen. Dit plan had tot einddoel de kredieten toegekend aan de twee cultuurgemeenschappen in een tijdspanne van vijf jaar in overeenstemming te brengen met het aantal eindejaarsdiploma's uitgereikt op het einde van de tweede cyclus aan de Belgische studenten uit elk taalsysteem. Deze termijn werd het jaar daarop teruggebracht op drie jaar, zodat reeds in 1972 de nagestreefde gelijkheid tussen de twee cultuurgemeenschappen werd verwezenlijkt. Aangezien de einddiploma's die aan de Belgische studenten worden uitgereikt thans praktisch even talrijk zijn in de twee taalsystemen, leidt dit tot een feitelijke vijftig-vijftig verdeling tussen de twee cultuurgemeenschappen van de kredieten van het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek.

De kredieten die werden ingeschreven in de begroting van Nationale Opvoeding voor de verwezenlijking van het inhaalplan, bedroegen 10,5 miljoen in 1970, 32,7 miljoen in 1971 en 64,8 miljoen in 1972. Deze inhaalkredieten moeten worden vergeleken met de globale kredietmassa die jaarlijks voor het N.F.W.O. wordt uitgetrokken. Deze massa bedroeg voor 1974 408,5 miljoen. Daarvan zijn 47% bestemd voor het onderzoek in de Nederlandstalige instellingen, 49,2% gaat naar de Franstalige instellingen en 3,8% zijn communautair niet opsplitsbaar.

- 2° Een gelijkaardig plan werd ook uitgewerkt voor de drie geassocieerde fondsen. Hiervoor werd een globaal evenwicht — dit is voor de drie fondsen samen — nagestreefd, evenwicht dat overeenkomt met de feitelijke verdeling van het geheel der werkingsuitkeringen die aan de universitaire instellingen worden toegekend tussen beide taalsystemen.

Het totaal van de inhaalkredieten die werden ingeschreven in de begroting van de drie geassocieerde fondsen bedroeg in 1970 17,2 miljoen, in 1971 27,4 miljoen en in 1972 71,6 miljoen frank.

De totale kredietmassa die door de drie fondsen samen wordt verdeeld over de verschillende onderzoeksprojecten, bedroeg in 1974 833,4 miljoen. Daarvan komen 45,9% ten goede aan de Nederlandse, 50,8% aan de Franse cultuurgemeenschap terwijl 3,3 % niet communautair uitgesplitst kunnen worden.

Zoals men ziet is het gewenste einddoel nog niet ten volle bereikt. In de verschillende financieringsmassa's zijn evenwel thans criteria ingewerkt die, ingevolge de snellere aangroei van het aantal Nederlandstalige studenten in ons universitair onderwijs, moeten leiden tot een meer evenwichtige verdeling van de kre-

dieten. Indien de thans ingezette evolutie verder gaat, zal binnenkort de vijftig-vijftig verhouding worden doorbroken ten voordele van de Nederlandstaligen.

- 3° De verhouding tussen de twee cultuurgemeenschappen inzake financiële middelen voor wetenschappelijk onderzoek is trouwens op dit ogenblik minder problematisch op het niveau van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek, dan wel op dit van het toegepast wetenschappelijk onderzoek en zeer bijzonder op het vlak van het onderzoek dat door de particuliere sector wordt uitgevoerd. Dit is voornamelijk duidelijk wanneer men de uitsplitsing per cultuurgemeenschap nagaat van de beurzen en de kredieten van het Instituut tot Aanmoediging van het Wetenschappelijk Onderzoek in Landbouw en Nijverheid (I.W.O.N.L.).

- Een eerder klein gedeelte van zijn kredieten wendt het I.W.O.N.L. aan voor de financiering van specialisatiebeurzen die aan de houder ervan de financiële mogelijkheid bieden zich gedurende maximum drie jaar te bekwamen in het wetenschappelijk onderzoek en een doctorale scriptie voor te bereiden. Tegenwoordig worden jaarlijks 300 tot 400 beurzen toegekend (eerste-, tweede- en derdejaarsbeurzen samen).

In een recent artikel, verschenen in het tijdschrift van de Vereniging van de Ingenieurs van Leuven, vestigt professor A. DERUYTTERE, prodecaan van de faculteit der toegepaste wetenschappen en uittredend beheerder van het I.W.O.N.L., de aandacht op de ongelijke verdeling van die beurzen tussen Vlamingen en Franstaligen. Voor 1974 zou naar schatting 44,3 miljoen naar de eerste groep gaan en 66,4 miljoen naar de tweede groep, of een verhouding van 40% tegen 60%.

Professor DERUYTTERE legt er de nadruk op dat het hier niet gaat om een achteruitstelling van de eerste groep door selectie- en beslissingsorganen, maar wel om een gevolg van het feit dat er zich minder Vlaamse kandidaten aanbieden terwijl het percentage van de geslaagden voor de beide groepen ongeveer hetzelfde is. Onder de oorzaken van deze toestand vermeldt professor DERUYTTERE, „de nog doorwerkende, pas ingelopen Vlaamse achterstand in het aantal universiteitsstudenten, alsook de traditie die bepaalde laboratoria of universiteiten hebben in het aantrekken van I.W.O.N.L.-beurshouders”.

- Het leeuwendeel van zijn kredieten wendt het I.W.O.N.L. aan voor de financiering van belangrijke onderzoeksprojecten en

het overgrote gedeelte van deze middelen is rechtstreeks voor de industrie bestemd. De geldmassa die voor het I.W.O.N.L. in 1974 werd ingeschreven bedroeg in het totaal 1 244,2 miljoen, waarvan 970 miljoen (78%) op de begroting van het departement Economische Zaken en 274,2 miljoen (22%) op die van het departement Landbouw.

Wat de onderzoekskredieten met een landbouwkundige bestemming aangaat, daarvan waren 58,2% bestemd voor de Nederlandstalige gemeenschap, 36,7% voor de Franse gemeenschap en 5,1% kunnen niet per taalgemeenschap opgesplitst worden.

De overeenkomstige opsplitsing voor de kredieten voor industrieel onderzoek levert 42% op voor de Nederlandstalige gemeenschap, 33,6% voor de Franstalige gemeenschap en 24,4% onbepaald. Deze laatste waren hoofdzakelijk voor Brusselse bedrijven bestemd.

Het dient hier wel aangestipt dat deze procenten een overwicht dekken van het Vlaamse landsgedeelte in de financiering van de onderzoeksprojecten afgestemd op de landbouw (64,2%) en een minder gunstige positie inzake industriële projecten (43%).

Het ware verkeerdt de verdienste van de maatregelen die tot dusver door de regering werden genomen, te minimaliseren. Zij streeft ook hier naar een financiering, die — net zoals voor de universiteiten — een gelijke behandeling* van alle instellingen en van de beide cultuurgemeenschappen op grond van gelijke objectieve criteria waarborgt.

Diepliggende sociale oorzaken en historische redenen verklaren het thans nog overblijvende gebrek aan evenwicht. Het zal voor eenieder duidelijk zijn dat deze toestand niet in een omme-draai kon worden veranderd en dat een behandeling op grond van gelijkvormige en objectieve criteria noch altijd onmiddellijk voordelig noch het enige heelmiddel kan zijn.

Het wetenschapsbeleid in ons land moet er ten slotte op gericht zijn de waardevolle inspanningen op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek voor het geheel van ons land op te trekken naar het hoogst mogelijke niveau, ten minste naar het niveau dat het bereikt bij onze partners in de Europese Economische Gemeenschap, en binnen de grenzen van ons land moet worden gestreefd naar een evenwaardige inspanning en deelneming van de twee cultuurgemeenschappen. Het komt er uiteindelijk niet zozeer op aan de achterstand van België ten opzichte van het buitenland of die van de Nederlandstaligen ten overstaan van de Franstaligen goed te maken, — dit kan geen doel op zichzelf zijn — maar veeleer om de mogelijkheden die in de gehele bevolking van ons land leven tot hun grootst mogelijke ontplooiing te laten komen.

Dit is niet slechts een eis die de evolutie van de geïndustrialiseerde samenleving ons oplegt. Het gaat ook om een eis van sociale rechtvaardigheid, namelijk aan iedere persoon de grootst mogelijke kansen te bieden om zijn culturele ontplooiing te bewerkstelligen.

d) Wanneer we nu de communautaire verdeling onderzoeken van de grote posten van de rechtstreekse financiering van de wetenschap door het Rijk, verkrijgen we een gelijkaardig beeld, met enkele varianten.

Zo gaan de onderzoekscontracten en -toelagen van het ministerieel initiatief, voor alle departementen samen voor 47% van het geïdentificeerd totaal naar de vorsers van de Nederlandstalige gemeenschap en voor 53% naar de Franstalige. De wetenschappelijke rijksinstellingen en de geassimileerde instellingen (waaronder S.C.K., I.R.E. en I.N.I.E.X.) vertonen een meer evenwichtige verdeling.

3. Besluit

De analyse van de communautaire bestemming van kredieten voor wetenschapsbeleid aangeduid in tabel III geeft ongeveer het volgende resultaat (1974 oorspronkelijk) :

Tabel III

Verdeling tussen de cultuurgemeenschappen van de kredieten voor wetenschapsbeleid (1974 oorspronkelijk)

		Brussel 40% N-60% F	Brussel 20% N-80% F
Nederlandstalig	10042000000	10 255 000 000 47,7%	10 148 000 000 47,2%
Franstalig	10907000000	11266000000 52,3%	11333000000 52,8%
Brussel	533 000 000		

Ik stelde er prijs op u deze gegevens te verstrekken omdat ze de noodzakelijke basis vormen van elke toekomstige actie om een betere verdeling tussen de gemeenschappen te bekomen van de financiële middelen van het wetenschapsbeleid. Een analoge benadering zal moeten worden toegepast voor de regionale verdeling, die uiteraard andere karakteristieken vertoont.

In elk geval dient in verband met de verdeling der wetenschapskredieten een samenhangend systeem nader te 'worden uitgewerkt, waarin bijkomende objectieve criteria, degene moeten aanvullen die nu reeds toegepast worden op het gebied van het fundamenteel onderzoek.

Samen met mijn collega's van de regering zet ik dit werk verder teneinde de gepaste maatregelen te kunnen treffen.

Tot besluit moge ik herhalen dat de band tussen het wetenschapsbeleid en het cultuurbeleid overal in de wereld steeds duidelijker wordt. We hebben het geluk dat dit fenomeen zich in België voordoet op een ogenblik dat we ons bewust worden

van de culturele eigenheid van onze gemeenschappen en dat we onze structuren aanpassen teneinde deze eigenheid tot volle ontplooiing te kunnen brengen.

Ieder jaar wordt er vooruitgang geboekt in deze richting. Onder de druk van de feiten en ook van onze vitaliteit zal de materie rijker en ook **geconcentreerder** worden.

Van mijn kant ben ik vastbesloten om die ontwikkeling te bevorderen, in de schoot van de regering en in een dialoog met onze hoge vergaderingen. Om die reden wil ik u regelmatig op de hoogte houden van de belangrijkste problemen van het wetenschapsbeleid die volgens mij ook hoofdproblemen vormen van het cultuurbeleid.

Ik wil de Raad bij voorbaat danken voor de gedachten, kritiek en voorstellen die hij me zal willen voorleggen ter gelegenheid van deze debatten.

G. GEENS

staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid

